

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Filosofijos katedra

Lina Valantiejtė
Filosofijos doktorantūros III kursas

**Ontologiniai demokratijos ir totalitarizmo įtampų
politiškumo sampratoje pagrindai: pabėgėlis kaip
paradigminė figūra**

Vadovė: prof. R. Šerpytė

Konsultantas: prof. G. Cuozzo

Recenzentė: Doc. dr. D. Bacevičiūtė

Vilnius 2015

Bendroji tezė

Ontologinė politikos prasmė atsiskleidžia tik užfiksavus ir išryškinus pamatinį socialinių struktūrų ambivalentiškumą bei jų neišvengiamą aporetinį, kuris ir yra pačią politiką, tiek teorine, tiek praktine prasme konstituojantis veiksnys.

Klausimo aktualumas

- Struktūrinis demokratijos ir totalitarizmo ryšys traktuojamas kaip savaime suprantamas ir todėl dažnai trivializuojamas. Šios suverenios galios formos arba kraštutiniai atsiejamos vieną nuo kitos, arba ieškoma „grėsmingų“ panašumų analizę neišvengiamai redukuojant į procedūrinį-institucinį lygmenį;
- Diskusijose dėl politikos srities apibrėžimo susiduriant pagrindinėms teorinėms srovėms – mėginimui mąstyti politiką anapus metafizinio horizonto bei pastangai išlaikyti/atgauti politiką „tradicine“ prasme – dažnai lieka neapmąstytas pats šių teorinių prielaidų slenkstis ir nepakankamai įvertinamas teorinės (ir praktinės) jų įtamos šaltinis;
- Politinio subjekto ir jo santykio su valdžia (suverenija galia) klausimo svarstymas dažnu atveju stokoja teorinės prieigos ir praktinės patirties dėmenų sintezės.

„Tik suvokę teorines nuogos gyvybės implikacijas, galėsime įminti ontologijos mįslę. Pasiekusi gryniosios būties ribą, metafizika (mąstymas) pereina į politiką (į realybę), lygiai kaip politika, būtent ant nuogos gyvybės slenksčio, peržengia save pačią teorijoje.“ (Agamben 1998:102)

Demokratijos ir totalitarizmo ryšys: beskirtiškumo zona

- Demokratija ir totalitarizmas, kaip skirtingos suverenios galios raiškos formos, struktūrine (ne institucine-procedūrine) prasme sutampa;
- Aplinkybės, kuriomis tariamai prarandamas santykis su suverenia galia, pasireiškia kaip absoliuti įtampa demaskuojanti ontologinį socialinių struktūrų ambivalentiškumą: „Geriausias kriterijus, pagal kurį galima spręsti ar koks nors asmuo nublokštas už įstatymo ribų, yra klausimas, ar jam naudinga padaryti nusikaltimą“ (Arendt 2001: 287);
- Absoliutus beteisiškumas, kaip pamatiškai negatyvus ryšio su suverenia galia pavidalas, paradoksaliu išimties būdu įsteigia, išplečia ir išsaugo, o ne sunaikina politikos sritį;
- Galimybė nebūti santykyje su suverenia galia gali reikštis tik „anapus“ politikos srities. Išliekant politikos srityje klausimas tegali būti keliamas apie tokio buvimo santykių modusus.

Pabėgėlis kaip paradigmminė politikos figūra

- Nuogos gyvybės kategorija tiesiogiai nepriklauso nei politikos laukui, nei sutampa su biologinės gyvybės sąvoka. Gyvybė tampa nuoga tik netekusi visų teisių – būtent netekimas, atėmimas ir stoka yra pamatinė „nuogumo“ sąlyga;
- Pabėgėlis praktiškai įkūnija ontologiškai negatyvaus suspendavimo struktūrą ir radikaliai demaskuoja politiką, kaip nuolatinę pastangą apibrėžti save vis iš naujo nubrėžiant ribą tarp žmogaus ir gyvūno;
- Figūros paradigmiškumas kyla iš to, kad pabėgėlio asmenyje ribos tarp gyvūno ir žmogaus nubrėžti tampa nebeįmanoma, forma tampa nebeatskiriama nuo turinio, o bet kokios pastangos tokią skirtį praktiškai realizuoti tiesiogiai atsiveria tik mirties horizonte.

„Bet jis oficialiai išbrauktas iš sąrašų kaip negyvas. Ne suteikta malonė, ne paleistas lygtinai, bet išbrauktas iš sąrašų. Jis arba negyvas, arba laisvas. Ir vienu, ir kitu atveju jam čia būti nebepriklauso.

(Faulkneris 2011: 297)

Išvados

- Ontologijos požiūriu struktūriškai tapačios demokratijos ir totalitarizmo suverenios galios schemas atskleidžia, kad *gryna politika* yra neįmanoma, nes kiekviena politinio gyvenimo pastanga, kuri pati ir apibrėžia politiką, medijuoti savo paties santykį su gyvybe, kuria ji nėra, galiausiai baigiasi nesėkme;
- Paradigminė pabėgėlio figūros analizė leidžia suformuoti nuogos gyvybės, kaip politinio subjekto *par excellence*, apibrėžtį. Tai - gryna, bepredikatė sąvoka, praktiškai atlaikanti radikalią ontologinę *nei-nei* įtampą;
- Politika veikiau turi būti ne susigražinta, išsaugota ar apginta, bet sukurta, išrasta, kaip ontologinį negatyvumą atskleidžianti ir jo pozityvią galią išlaikanti gyvenimo forma, išsiveržianti iš Vakarų mąstymą apibrėžiančios neišvengiamai aporiškos įtraukiančio atskyrimo struktūros.

Naudota literatūra

- Agamben, G., 1998. *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*. trans. Daniel Hellerroazen. Stanford: Stanford University Press.
- Agamben, G., 2005. *State of Exception*. trans. Kevin Attell. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Agamben, G., 2000. *Means Without End: Notes on Politics*, trans. Vincenzo Binetti and Cesare Casarin. Minneapolis and London: University of Minnesota Press
- Arendt, H., 2001. *Totalitarizmo ištakos*. Vilnius: Tyto alba
- Arendt, H., 2005. *Žmogaus būklė*. Vilnius: Margi raštai
- Benjamin, W., 2005. *Nušvitimai*. Vilnius: Vaga
- Benjamin, W., 1978. *Reflections: Essays, Aphorisms, Autobiographical Writings*. New York: Schocken Books
- Faulkner, W., 2013. *Jeruzale, jeigu tave užmirščiau*. Vilnius: Baltos lankos
- Mills, C., 2008. *The Philosophy of Agamben*. Montreal, Kingston: McGill-Queen's University Press
- Norris, A. 2000. "Giorgio Agamben and the Politics of the Living Dead". *Diacritics*, Vol. 30, No. 4, p. 38-58
- Žukauskaitė, A., *Kas yra biopolitikos subjektas? Filosofija, humanizmas ir gyvūniškumas*. Problemos 86, p. 7-22